

relații financiar - valutare și comerciale internaționale

conjunctura pe piețele valutare și de capital

Sistemele de cursuri de schimb în perspectiva următorilor ani

Privind în perspectiva următorilor ani, se pune întrebarea dacă actualele sisteme hibride de cursuri de schimb, dominate de flotare, se vor menține în condițiile în care relațiile monetar-financiare internaționale vor suferi, așa cum s-a arătat, noi transformări de amploare.

Răspunsul nu poate fi, desigur, tranșant. Probabil că flotarea va rămâne politica dominantă în domeniul cursurilor de schimb, dar configurația sistemului și poate chiar înțelesul flotării nu va rămâne, categoric, același. Pe de o parte, se deduce clar din opiniile prezentate anterior, că viitoarele etape ale reformei vor cuprinde, într-o formă sau alta, regimul cursurilor de schimb. Pe de altă parte, în mod firesc este de așteptat ca actualele sisteme de cursuri să evolueze, să sufere modificări, cu atât mai mult cu cât neajunsurile actualei situații au ieșit pregnant în relief în ultimii ani.

ARGUMENTE TEORETICE PENTRU CONTINUAREA POLITICII DE FLOTARE A CURSURILOR

Flotarea cursurilor de schimb, ca politică dominantă în spațiul monetar actual, va continua să fie practică în viitor în funcție nu numai de rezultatele ei concrete, dar și de doctrina dominantă din cercurile oficiale ale principalelor țări occidentale. În ciuda dezbatărilor și controverselor, se poate aprecia că în prezent balanța pro-contra teoretică este încă în favoarea partenerilor flotării. Acest ascendent teoretic se răsfrânge asupra doctrinei oficiale, autoritățile din majoritatea țărilor occidentale pronunțându-se pentru continuarea politicii de flotare a cursurilor de schimb.

Argumentele teoretice pentru flotare au rămas, în esență, aceleași cu cele prezentate în urmă cu mai mulți ani de o serie de economiști anglo-saxoni (în special monetariștii școlii de la Chicago). Sintetic, ele pot fi astfel rezumate:

● Flotarea ar contribui la echilibrarea automată a bilanțelor de plăți. Dacă autoritățile nu ar interveni, cursurile s-ar stabili, prin ajustări repetate, pe piața valutară la punctul de echilibru al cererii și ofertei, deci acolo unde balanța de plăți este echilibrată.

● Flotarea ar suprima problema lichidității internaționale. Băncile centrale nu mai trebuie să păstreze importante rezerve oficiale dacă nu sînt obligate să intervină pe piețele valutare și în consecință problema lichidității internaționale oficiale și a reglementării ei dispăre. Este cunoscut că problema excesului sau insuficienței de lichiditate a preocupat în repetate rânduri autoritățile monetare occidentale, în special în deceniul '60 (de aici a rezultat necesitatea creării unui nou activ de rezervă, D.S.T.).

● Flotarea ar descuraja speculațiile. Un contraargument forte împotriva sistemelor de cursuri fixe, de tipul sistemului Bretton Woods, este faptul că acestea oferă condiții favorabile speculațiilor. Reticența și întirzierea cu care sînt efectuate devalorizările și revalorizările face ca aceste măsuri să fie anticipate de speculatori fără riscuri. Dacă devalorizarea are loc, din momentul declanșării speculațiilor și pînă în momentul efectuării ei propriu-zise, banca centrală plătește speculatorilor din rezervele oficiale o primă egală cu procentul devalorizării. Dacă devalorizarea nu are loc, speculatorii nu pierd decît costul scăzut al efectuării tranzacției. Aceste dezavantaje dispar într-un sistem de flotare liberă: speculația devine un joc în care pierderile unora înseamnă cîștigurile altora. Cîștigul și pierderea se limitează la speculatorii, reprezentînd recompensa sau penalizarea, în funcție de capacitatea de a anticipa just mișcările de curs. În condițiile flotării și lipsei de intervenții, băncile centrale nu mai sînt implicate în jocul speculației.

● Flotarea ar determina nivelul adecvat al cursului de schimb. Complexitatea și interdependența economiilor contemporane fac dificilă determinarea apriorică, prin calcul, a parității (cursului fix) care să corespundă situației reale. Noțiunea de „dezechilibru fundamental” prin care s-a încercat în sistemul Bretton Woods să se definească necesitatea unei modificări de paritate nu a fost niciodată bine definită. Consecința acestei situații a fost că în sistemul postbelic al cursurilor fixe, modificările de paritate

SUPLIMENT LA

nr. 31 1980

Revista
ECONOMICA

RELAȚII FINANCIAR-VALUTARE

s-au dovedit de multe ori sau insuficiente, sau excesive. Mai mult, s-a manifestat clar tendința de asimetrie în ajustare, numai țările cu deficite de balanță fiind constrinse să efectueze devalorizări: din 1949 pînă în 1970 s-au efectuat numai trei revalorizări dar peste 100 devalorizări. De aici ideea că, determinarea liberă a cursului de schimb pe piața valutară în condițiile flotării ar permite ajustarea permanentă a acestuia în funcție de condițiile economice, pentru atingerea nivelului său optim.

● Flotarea ar asigura **independența politicilor economice**. Eliberată de grija echilibrării balanțelor de plăți (echilibrare care s-ar realiza prin flotare), politica economică guvernamentală s-ar putea consacra obiectivelor interne, de exemplu creșterii economice, ocupării forței de muncă etc. Nivelul dobânzilor nu ar mai fi condiționat de situația cursului de schimb, ci ar putea fi manevrat în funcție de ciclul economic. Masa monetară ar putea, de asemenea, să fie mai bine controlată, deoarece mișcările de capital nu s-ar reflecta asupra lichidității oficiale.

● Desigur, partizanii flotării cursurilor de schimb mai aduc și alte argumente în favoarea acestei politici (flotarea ar constitui singura soluție pentru diferențele dintre țări în ceea ce privește inflația; flotarea ar atenua fenomenele de criză pe piețele valutare etc.), dar, în ultimă instanță, pledoaria teoretică pentru flotare este sintetizată de cele cinci aspecte menționate.

MODUL CONCRET ÎN CARE AU APĂRUT ÎN PRACTICĂ AVANTAJELE FLOTĂRII

Avantajele teoretice ale flotării nu s-au confirmat decît parțial în practică. Desigur, experiența de numai șapte ani cu cursurile flotante poate fi considerată insuficientă pentru a desprinde concluzii definitive. De asemenea, perioada de flotare a cursurilor de schimb a coincis cu existența unor dezechilibre grave în economia mondială, cu accentuarea unor fenomene de criză necunoscute în condițiile cursurilor fixe (1950—1970): criza energetică și a materiilor prime; agravarea inflației și apariția stagflației; agravarea problemelor privind subdezvoltarea etc. Există, deci, suficiente motive să se considere că funcționarea nesatisfăcătoare a sistemului cursurilor flotante nu s-a datorit numai viciilor interne ale sistemului, ci și contextului istoric. Totuși, sintetizînd dezbaterile care au avut loc în ultimul timp pe această temă se pot desprinde următoarele concluzii temporare, privind modul concret în care apar în practică avantajele flotării:

● **Balanțele de plăți.** Trecerea la politica de flotare a cursurilor de schimb nu a însemnat echilibrarea balanțelor de plăți ale țărilor occidentale, ci, dimpotrivă, a coincis cu persistența unor grave dezechilibre în plățile internaționale. Situația are mai multe aspecte. În primul rînd, repercusiunile crizei petroliere. Deficitele substanțiale care au apărut în 1974 nu au putut fi absorbite de flotare, deoarece ar fi implicat scăderi inacceptabile de curs ale monedelor occidentale (monedele țărilor exportatoare de țitei sînt mult prea puțin importante pentru a prelua o parte din sarcina ajustării prin majorarea cursului lor). În consecință, dezechilibrele s-au perpetuat mai mulți ani, generînd speculații și fluctuații de curs.

În al doilea rînd, trebuie remarcat că echilibrul balanței generale de plăți nu presupune echilibrul **balanțelor parțiale** (balanța comercială, balanța plăților curente, ba-

lanța de bază etc.). Unele țări sînt mai interesate în menținerea echilibrului unei balanțe parțiale, decît în cel general. De asemenea, nu este indiferent pentru o țară dacă are un deficit comercial finanțat prin intrări de capital, sau un excedent comercial utilizat prin plasamente în străinătate; repercusiunile fiecărei situații pe planul ocupării forței de muncă, al nivelului de trai, al inflației sînt prea diferite pentru ca guvernele să nu manifeste interes pentru balanțele parțiale.

În al treilea rînd, există unele probleme tehnice în ceea ce privește efectul echilibrant al modificărilor de curs asupra balanțelor de plăți. Astfel, teoria generală afirmă că o scădere a cursului monedei naționale lefținește produsele țării respective comparativ cu cele ale străinătății, stimulează exporturile și descurajează importurile, determinînd reducerea deficitului balanței comerciale și a celei de plăți. Pe termen scurt (6—24 luni) rigiditatea fluxului schimburilor externe determină apariția unui **efect invers**, denumit în literatura de specialitate „efectul în formă de J”: scăderea cursului de schimb antrenează o deteriorare a **raportului de schimb**, ceea ce majorează deficitul comercial sau al balanței de plăți ce trebuie corijat. Este necesară trecerea unei anumite perioade pentru ca schimbările de preț rezultate din deprecierea externă a monedei să determine încetinirea importului și sporirea exportului. Acest lucru presupune, în plus, o anumită elasticitate a exportului și importului la modificările de curs (de exemplu, o pondere mare a importurilor de materii prime și energie face inflexibil volumul importului la modificările de curs).

În al patrulea rînd, experiența a dovedit existența unor mecanisme de accentuare a dezechilibrelor. Astfel, scăderea cursului monedei naționale poate genera, ca urmare a creșterii prețurilor materiilor prime, accentuarea inflației interne; se declanșează un adevărat cerc vicios între scăderea de curs și inflație, cazul Angliei fiind concludent în acest sens. Creșterea prețurilor interne anihilează avantajele scăderii cursului și acest lucru, împreună cu efectul în formă de J, duce la agravarea dezechilibrelor de balanță. În situații de creșteri de curs, mecanismul este invers, al cercului virtuos (de exemplu cazul R.F. Germania).

● **Lichiditatea internațională** Existența unor mecanisme mult mai complexe între cursuri și balanțele de plăți, precum și fenomenele de criză din economia mondială, au determinat autoritățile să intervină în continuare masiv, chiar în condițiile flotării, pentru a dirija evoluția cursurilor de schimb. Conform aprecierilor făcute de unele cercuri de specialitate, suma medie anuală a intervențiilor în perioada flotării depășește pe cea din perioada cursurilor fixe; astfel, suma totală a intervențiilor pe piețele valutare efectuate în 1978 a fost estimată la cca. 25 miliarde dolari, cu mult mai mult decît cea efectuată în oricare din anii anteriori. Trebuie avute în vedere două aspecte: în primul rînd, comparația pe perioade îndelungate de timp este alterată de inflație, iar în al doilea rînd, intervențiile în condițiile flotării sînt „umflate” de faptul că sînt efectuate în ambele sensuri (atît pentru scădere, cît și pentru creștere exagerată de curs). În ciuda acestor două considerente, este însă evident că politica de flotare a cursurilor de schimb nu a suprimat problema rezervelor oficiale și a lichidității internaționale. S-a ob-

servat totuși, o anumită atenuare a preocupărilor în acest domeniu.

● **Speculația.** Speculația este un fenomen care depinde în mare măsură de structura pieței. Într-adevăr, pe majoritatea piețelor de mărfuri sau de capital, controlul prețului sau al cursului este de natură să stimuleze speculațiile sigure, unilaterale, atunci când se întrevăz modificări de preț. Fenomenul este valabil, așa cum s-a arătat și pentru piețele valutare. În cazul piețelor de mărfuri pe care nu există control, iar prețul se determină liber pe baza raportului cerere-ofertă, speculațiile au rol constructiv (echilibrant). Ele contribuie la echilibrarea pe termen lung a raportului cerere-ofertă, prin modificarea prețului. În schimb, pe piețele valutare, experiența a dovedit că speculațiile au de multe ori rol dezechilibrant, agravând pe termen scurt raportul cerere-ofertă.

Speculatorii au rol reechilibrant numai dacă dețin informațiile necesare pentru a-și face o părere cât mai bună despre importanța valorilor pe care le dețin și dacă dispun de contrapartide suficiente pentru a încheia operațiunile necesare (astfel, probabilitatea unei recolte slabe de grâu determină speculatorii să stocheze cantități de cereale, determinând creșterea din timp a prețului la nivelul de echilibrare a cererii cu oferta). Aceste condiții nu sînt în totalitate îndeplinite în cazul piețelor valutare. Incertitudinile privind situația economică generală și cele privind evoluția factorilor care influențează cursurile de schimb, iar pe de altă parte, importanța factorilor psihologici în determinarea pe termen scurt a nivelului cursurilor de schimb, fac ca speculatorii să creeze ei înșiși mișcările de curs pe care le anticipă. De aceea **speculațiile sînt dezechilibrante**, cel puțin pe termen scurt: creșterea antrenează creștere, scăderea antrenează scădere, pînă ce modificările de curs devin atât de exagerate încît reușesc să schimbe **sentimentul pieței** valutare. Din acel moment se declanșează mișcarea inversă. Speculațiile dezechilibrante explică în mare măsură ambele fluctuații ale cursurilor de schimb din ultimii ani, nejustificate economic și dăunătoare relațiilor internaționale.

● **Nivelul adecvat al cursului de schimb.** Urmărirea datelor statistice atestă că în cei șapte ani de flotare, cursurile de schimb ale principalelor monede occidentale au suferit alternațe rapide de cădere și urcări, în funcție de tipul de agitație speculativă care a cuprins piețele valutare. Modificările de curs care ar fi trebuit să fie progresive, în corelație cu evoluția condițiilor economice, s-au arătat frecvent a fi bruște, excesive și uneori inexplicabile. Cazul dolarului S.U.A. este, în acest sens, edificator, fluctuațiile cursului său fiind prea frecvente și prea ample pentru a fi justificate prin situația relativă a economiei S.U.A. Abaterile cursului unei monede de la performanțele economice din alte țări (de exemplu, cursul dolarului poate să scadă nu numai datorită performanțelor slabe ale economiei americane, dar și unor rezultate bune ale economiei vest-germane).

● **Independența politicii economice.** Deși flotarea asigură o anumită detașare a preocupărilor politicii economice de problemele balanței de plăți, este imposibil ca un guvern să se dezintereseze în totalitate de evoluția cursului monedei sale. Orice scădere semnificativă a cursului monedei naționale înseamnă deteriorarea raportului de schimb, adică un sacrificiu, o sărăcire reală a țării, într-

cit pentru aceeași cantitate de bunuri și servicii naționale se obține în schimb o cantitate mai mică de bunuri și servicii externe. Deprecierea externă a monedei facilitează, în același timp, achiziționarea de către străinătate de active naționale, sejururi turistice etc. și creează riscul unei „colonizări” prin încurajarea investițiilor externe. Devalorizarea monedei naționale nu este cu mult mai puțin dureroasă decît diminuarea rezervelor oficiale necesară pentru menținerea unui curs fix. Din acest ultim motiv, de multe ori, guvernele occidentale au renunțat la iluzia independenței economice care ar rezulta din flotarea și au adoptat măsurile interne necesare pentru a corija slăbirea monedelor naționale, chiar cu prețul sacrificării parțiale a unor obiective interne, ca ocuparea forței de muncă. Această situație explică în mare măsură impuritatea flotării actuale.

ARGUMENTE TEORETICE ÎMPOTRIVA CONTINUĂRII POLITICII DE FLOTARE

În dezbaterile teoretice de pe plan internațional privind politica cursurilor de schimb, au fost formulate și o serie de critici privind flotarea. Semnalăm pe cele mai importante:

● **Amplificarea riscurilor în relațiile economice externe,** derivă din variațiile importante ale cursurilor de schimb, atât pe termen scurt, cit și pe termen lung. Lipsa unor cursuri fixe aduce cu sine riscul valutar, atât pentru exportator și importator, cit și pentru investitorul în străinătate. În general, în condițiile flotării, toți cei implicați în relațiile externe se expun într-o formă sau alta riscului valutar.

● **Agravarea tendințelor protecționiste.** Ca urmare a lipsei de disciplină în domeniul monetar și în cel al balanțelor de plăți, precum și a posibilităților de a scăpa de sub controlul F.M.I., flotarea poate incita unele țări să manevreze cursul de schimb al monedelor lor pentru a spori competitivitatea produselor naționale (dumping valutar). O asemenea eventualitate este stimulată și de faptul că în condițiile flotării taxelor vamale pot fi ușor neutralizate printr-o devalorizare suplimentară. Flotarea ar putea, deci, constitui paravanul escaladării tendințelor protecționiste.

● **Stimularea inflației în economia mondială.** Slăbirea disciplinei monetare și a balanțelor de plăți, ca urmare a independenței sporite o politici economice în condițiile flotării, are ca rezultat trecerea pe planul doi a preocupărilor pentru „sănătatea” monedei. În consecință, se accentuează inflația monetară. De asemenea, combinația dintre rigiditatea la scădere a majorității prețurilor în economiile contemporane și alternața scăderilor și creșterilor de curs are ca rezultată finală accentuarea inflației (cu alte cuvinte, „cercul vicios” este mai puternic decît „cercul virtuos”, respectiv prețurile cresc în țara care înregistrează scădere de curs, dar nu se reduc în țara care înregistrează creștere de curs).

● **Încetinirea ritmului de creștere a comerțului internațional.** Ca urmare a riscurilor valutare și a tendințelor protecționiste, flotarea cursurilor de schimb acționează, în final, în direcția restrîngerii schimburilor economice dintre națiuni, cu tot evantaiul de repercusiuni negative care decurg de aici.

RELAȚII FINANCIAR-VALUTARE

MODUL CONCRET ÎN CARE AU APĂRUT ÎN PRACTICĂ DEZAVANTAJELE FLOTĂRII

În realitate, în cei șapte ani de practicare a cursurilor flotante nu s-a manifestat în mod evident nici unul dintre pericolele menționate anterior.

● Atenuarea ritmului de creștere reală a comerțului mondial în ultimii ani poate fi atribuită, în cea mai mare măsură, recesiunii și încetinirii creșterii economice în principalele țări occidentale. Cu excepția întreprinderilor mai mici și a celor din țările în curs de dezvoltare, participării la comerțul internațional s-au adaptat destul de rapid la noile condiții ale riscurilor valutare (prin operațiuni de acoperire a riscului, clauze valutare, gestiunea separată a operațiunilor valutare etc.). Desigur, tehnicile de contracarare a riscurilor valutare sînt destul de costisitoare și nu la îndemina oricui, dar ele nu pot constitui — ca atare — cauza încetinirii schimburilor externe. Dimpotrivă, există unele argumente conform cărora variația cursurilor ar putea stimula schimburile de mărfuri (de exemplu, alternanța creșterii sau scăderii cursului dintre două monede ieftinește și scumpește pe rînd produsele fiecărei țări, amplificînd schimburile bilaterale).

● Protecționismul a cîștigat teren, mai ales după 1976, dar nu există nici o evidență că acest lucru ar fi rezultat din flotarea cursurilor. Accentuarea tendințelor protecționiste este corelată cu agravarea crizei structurale din economiile occidentale, cu intensificarea concurenței mondiale, ca urmare a recesiunii economice și intrării pe piață a noi producători. Dimpotrivă, s-ar putea argumenta că flotarea a permis uneori atenuarea unor tendințe protecționiste, ca în cazul relațiilor comerciale americano-japoneze (creșterea cursului yenului a redus competitivitatea produselor nipone pe piața americană).

● Complexitatea fenomenelor inflaționiste și repercusiunile crizei energetice îngreuiază analiza cauzelor accentuării inflației în economia mondială; în același timp, analizele nu atestă cu claritate că se poate atribui persistența creșterii prețurilor numai flotării. Mai mult, se observă că disparitățile în ceea ce privește rata inflației au crescut, ceea ce dovedește existența unui grad de independență în politicile economice. Singura țară a cărei monedă s-a apreciat față de toate celelalte, Elveția, a cunoscut în 1977 și 1978 o rată a inflației apropiată de zero, ceea ce dovedește că flotarea acționează și în sensul reducerii presiunilor inflaționiste.

● Dezavantajul cel mai important și cel mai evident al flotării este cel legat de efectele negative pe care fluctuațiile imprevizibile ale cursurilor de schimb le au asupra țărilor în curs de dezvoltare, atît la nivelul macroeconomic (efecte negative asupra rezervelor oficiale, balanței de plăți, exporturilor și importurilor) cît și la nivel microeconomic (referitor la capacitatea întreprinderilor din aceste țări de a rezista noilor probleme care apar pe piața mondială). Documentele elaborate de Grupul celor 77 subliniază această problemă.

UNELE CONCLUZII PRIVIND PERSPECTIVA SISTEMELOR DE CURSURI DE SCHIMB

● În contextul transformărilor radicale pe care le-au înregistrat în ultimii ani relațiile monetare internaționale, trecerea de la politica cursurilor fixe la o diversitate de

politici de curs, avînd ca dominantă flotarea, constituie una din trăsăturile esențiale ale perioadei actuale.

● Comparativ cu avantajele menționate în teorie, mecanismul cursurilor flotante funcționează sub așteptări, dovedind multe insuficiențe practice. În domeniul cursurilor de schimb, discrepanța dintre teorie și practică se aseamănă cu deosebirile între concurența ideală avută în vedere în lucrările economiștilor occidentali și mecanismele imperfecte de piață care există în realitate. Flotarea nu este soluția ideală la problemele internaționale actuale, dar constituie, cel puțin pînă acum, soluția practică cea mai acceptabilă.

● Un element fundamental care trebuie avut în vedere este faptul că tensiunile monetare internaționale rezultă în mare măsură din discrepanțele care există între obiectivele de politică economică ale țărilor, iar cel mai important rol al oricărui sistem de cursuri de schimb este să asigure cadrul care poate să reziste cel mai bine acestor fricțiuni. Mecanismele de flotare a cursurilor de schimb s-au dovedit, din acest punct de vedere, rezistente și relativ corespunzătoare.

● Nu poate fi omis un alt aspect esențial. Politică privind cursurile de schimb a devenit foarte imprecisă de la abandonarea cursurilor de schimb fixe. Deoarece cursul de schimb a încetat de a mai fi un scop în sine și a devenit tot mai mult un instrument al politicii, nu s-a ajuns la un consens clar asupra obiectivului final căruia să-i fie subordonată folosirea acestui instrument.

În primii ani de flotare, politica cursurilor de schimb a fost înțeleasă ca metodă de stimulare a creșterii economice, apoi ca mijloc de menținere a competitivității internaționale, iar în ultimul timp ca instrument de influențare a nivelului prețurilor interne. În Anglia, politica de curs de schimb a oscilat între aceste obiective, iar fluctuațiile cursului lirei sterline au reflectat în parte aceste reorientări în politică. Concluzia la care au ajuns unii economiști este că cel mai indicat obiectiv care trebuie atins prin politica cursului de schimb este echilibrul balanței de plăți. Acest punct de vedere nu înseamnă că stabilitatea prețurilor sau creșterea economică nu sînt obiective importante, dar ele pot fi atinse prin alte mijloace.

● Avînd în vedere considerentele prezentate, îndrăznim, în final, să localizăm tendința dominantă a următorilor ani. Pentru viitorul previzibil pare virtual inevitabil că principalele țări occidentale vor menține politica de flotare a cursurilor de schimb, desigur în formulele impure, controlate care au fost practicate și pînă în prezent. Formarea și întărirea zonelor monetare ar putea, însă, să aducă un element nou, respectiv o anumită stabilitate și fixitate a cursurilor în cadrul zonelor, corelată cu flotarea independentă între zone.

● Dacă în ceea ce privește flotarea există o relativă unanimitate că aceasta constituie „un rău necesar“, rămîn divergențe cu privire la amploarea și conținutul ce trebuie dat controlului de către autorități a flotării. Evenimentele din anii 1977—1978 au marcat un pas suplimentar în direcția generalizării controlului, deoarece S.U.A. — ultimul partizan al flotării libere — s-au angajat să intervină pe piețele de schimb pentru a depăși neajunsurile mecanismului piețelor valutare și a „netezi“ evoluția cursului dolarului.

Un înțeles nou dat flotării — în sensul unei flotări mai puțin libere, mai controlată și mai concertată — este principalul amendament pe care îl aducem prognozei anterioare. O imagine concludentă în acest sens ne oferă concluziile Comisiei Brandt, menționate anterior. Referitor la problema cursurilor de schimb, raportul final al Comisiei consideră că deși unele modificări ale cursurilor de schimb în condițiile flotării au acționat în sensul ajustării dezechilibrelor internaționale, fluctuațiile puternice de curs pe perioade scurte nu au avut nici un rol constructiv. Fluctuarea cursurilor de schimb a sporit incertitudinea privind evoluția și evaluarea exporturilor și importurilor; acest lucru a descurajat investițiile pentru export sau pentru substituirea importurilor și a complicat problema datoriei externe în țările în curs de dezvoltare. În concepția Comisiei, orice reformă serioasă trebuie să aibă în vedere o mai mare stabilitate a monedelor internaționale. Acest lucru poate fi obținut numai dacă se procedează concomitent la reforma mecanismului de ajustare a balanțelor de plăți și la sistemul rezervelor oficiale. De asemenea, pentru ca supravegherea cursurilor de schimb de către F.M.I. să devină efectivă sînt esențiale coordonarea politicilor naționale și promovarea unei discipline economice pe plan intern.

Mugur ISĂRESCU
I.E.M.

drept și uzanțe internaționale

Transportul maritim paletizat

Folosirea rațională a mijloacelor de transport și în-deosebi a navelor maritime impune scurtarea la maximum a timpului afectat staționării în porturile de expediere, de transbordare, de destinație sau de escază intermediară. În scopul arătat, în orice port se ține o evidență foarte exactă, consemnată în **time-sheet** (documentul privitor la decontul de timp), care specifică zilele și orele consumate pentru imbarcarea sau descărcarea mărfurilor exportate (importate). Calculul duratei respective se face, de regulă în funcție de numărul și de capacitatea gurilor de hambar ale fiecărei nave de transport maritim, precum și de utilajele (macaralele) de care dispune.

Asemenea măsuri nu sînt însă singurele folosite pentru a se evita imobilizarea inutilă a navei în porturile în care urmează să ridice sau să predea marfa aflată în circuitul comercial. De o importanță practică încă mai accentuată s-a învederat mecanizarea operațiunilor de încărcare și de descărcare, prin utilizarea de containere, palete și altele utilaje perfecționate. Pe această cale se înlocuiește tehnologia clasică de transport și se exclude aproape total efortul manual, care, oricît ar fi de bine organizat, este lipsit de un randament convenabil.

Dacă părțile au căzut de acord prin contractul de vânzare internațională ca transportul produselor să se efectueze cu ajutorul paletelor și totuși în fapt ele nu au fost utilizate, cauzîndu-se astfel contrastalii se pune problema răspunderii civile corelative. Mai precis, trebuie stabilit cine va suporta daunele pricinuite de întîrzierea consecutivă lipsei paletelor și constatată prin mențiunile înscrise în **time-sheet**.

O atare problemă a fost soluționată de Comisia de arbitraj de la București prin Hotărîrea nr. 184 din 24 iulie 1979.

În acel litigiu s-a reținut că o societate comercială din orașul Zug (Elveția) cumpăraseră de la o întreprindere de comerț exterior din București produse chimice care trebuiau transportate **via mare** de la Constanța la Calais (Franța). Potrivit clauzelor contractuale, cumpărătorul era obligat să pună la dispoziția vînzătorului paletele necesare cu cel puțin 10 zile înainte de data livrării, care urma să aibă loc în condițiile F.O.B. portul Constanța.

Totuși cumpărătorul nu și-a îndeplinit obligația menționată. Organul arbitral a stabilit în această privință că deși nava afretată de cumpărător a încărcat produse chimice în portul Constanța între 15 și 23 martie 1976, nu s-au putut utiliza paletele, fiindcă nu fuseseră trimise. Vînzătorul a fost ca atare nevoit să livreze marfa în saci de hîrtie cu mai multe foi, în greutate de 50 kg fiecare, protejați cu saci de polipropilenă.

În portul de destinație Calais, descărcarea fiind efectuată manual, s-au înregistrat contrastalii de o valoare însemnată. Vînzătorul refuzînd să suporte suma respectivă, cumpărătorul i-a cerut-o pe cale arbitrală, cu titlul de daune contractuale.

În vederea soluționării litigiului, organul arbitral a trebuit să stabilească dacă vînzătorul era îndreptățit să expedieze marfa în saci de hîrtie — așa cum a procedat — iar nu paletizat, după cum îl obligau, potrivit susținerilor reclamantului-cumpărător, clauzele contractului dintre părți.

În această privință, C.A.B. a considerat că, în împrejurările concrete ale litigiului, nu se poate imputa vînzătorului vreo culpă pentru faptul că marfa a fost ambalată în alt mod decît se convenise. În motivare, Hotărîrea nr. 184/1979 a reținut că „în intervalul de 8 zile cît a durat încărcarea, cumpărătorul nu a protestat în nici un mod referitor la folosirea sacilor în care era ambalată marfa. Deci, însuși cumpărătorul și-a recunoscut culpa de a nu fi trimis paletele necesare încărcării sacilor“.

Soluția este corectă. În adevăr, vînzătorul nu putea să amîne livrarea mărfii în așteptarea paletelor. Ar fi fost o măsură în primul rînd inutilă, din moment ce cumpărătorul nu a trimis defel acest utilaj și totodată dăunătoare, fiindcă se poate presupune că nava ar fi înregistrat considerabile contrastalii și în portul Constanța.

Din punct de vedere juridic, soluția organului arbitral putea fi întemeiată pe prevederile legislației române, a cărei aplicabilitate în speță a fost pe drept cuvînt recunoscută prin Hotărîrea nr. 184/1979, fără totuși ca motivarea să iacă referire la anumite dispoziții normative. Credem în această privință că justificarea necesară decurge din reglementările referitoare la obligațiile condi-

ționale și îndeosebi din prevederile art. 1012 din Codul civil român. Potrivit textului citat, când obligația este contractată sub condiția că un eveniment oarecare se va întâmpla într-un timp dinainte fixat, condiția este considerată ca neîndeplinită dacă timpul a expirat, fără ca evenimentul scontat să se întâmple.

Raportînd această reglementare la speța în discuție, este de reținut, că potrivit contractului dintre părți, vânzătorul a acceptat să expedieze paletizat produsele chimice, însă numai dacă va primi de la cumpărător, în timp util, utilajul respectiv. Vânzătorul și-a asumat, așadar, o obligație sub condiție suspensivă cu termen determinat. În adevăr, paletetele trebuiau să fie puse la dispoziția vânzătorului, așa cum s-a putut reține din cele de mai sus, cu cel puțin 10 zile înainte de data livrării F.O.B. portul Constanța. Întrucît termenul a expirat fără ca vânzătorul să fi primit paletetele necesare, de aici rezultă că, însăși condiția de care depindea efectuarea paletizată a transportului a devenit inoperantă (a căzut).

Ținînd seama de prevederile citate ale art. 1012 din Codul civil, ajungem astfel la concluzia că vânzătorul a fost total eliberat de obligația expedierii paletizate a produselor (iar aceasta în deplină concordanță cu clauzele contractului extern și nu prin încălcarea lui), fiind îndreptățit să recurgă la ambalajul uzual. În sensul arătat, art. 1017 din Codul civil prevede că obligația afectată de o condiție suspensivă nu se perfectează decît după îndeplinirea evenimentului viitor și incert, constînd în speță în faptul primirii paletelor de către vânzător.

Se explică prin urmare pe deplin soluția organului arbitral de a considera justificată expedierea mărfii în saci de hirtie, protejați la rîndul lor de polipropilenă. Dar totodată Hotărîrea nr. 184/1979 a considerat că vânzătorul nu poate fi exonerat de răspundere decît dacă a folosit un ambalaj perfect corespunzător: „Nu este mai puțin adevărat — a stabilit C.A.B. — că și în cazul în care marfa a fost încărcată nepaletizat sacii în care a fost încărcată — indiferent de dimensiunile lor — trebuiau să fie deosebit de rezistenți pentru ca marfa să fie transportată în bune condiții”.

Această cerință elementară fiind îndeplinită în speță, C.A.B. a ajuns în mod logic la concluzia respingerii acțiunii pentru considerentul că „reclamanta-cumpărătoare fiind în culpă pentru netrimiterea paletelor la încărcarea mărfii în portul Constanța, toate daunele pe care le prinde că le-a suferit din cauza descărcării manuale și contrastaliilor plătite în portul Calais, nu pot fi suportate de vânzător”.

Soluția arbitrală de care ne-am ocupat credem că depășește interesul de speță și ca atare ar putea fi generalizată. Din Hotărîrea C.A.B. nr. 184/1979 este deci de reținut că, în principiu, în vânzarea internațională de mărfuri, dacă procurarea paletelor incumbă cumpărătorului, care nu și-a îndeplinit această obligație în termenul convenit, vânzătorul poate — în lipsa unei clauze contractuale diferite — să expedieze marfa în ambalaj uzual (de rutină), însă cu condiția să prezinte o rezistență corespunzătoare.

dr. O. CĂPAȚINĂ

Breviar

valute

În vorbirea curentă, prin valută se înțelege moneda națională a unui stat deținută de o persoană fizică sau juridică străină. La fel ca oricare monedă națională, valutele se prezintă sub două forme: **valuta efectivă**, sub formă de numerar — bancnote și monede divizionare — care are o utilizare restrînsă în plățile internaționale, folosindu-se aproape numai pentru cheltuieli de deplasare și altele similare; **valuta de cont**, care se prezintă sub forma de disponibil la o bancă cu sediul fie în țara deținătorului, fie în oricare altă țară; această formă a valutei are cea mai largă utilizare ca mijloc de plată internațională, pe calea viramentului bancar. Prin depunerea în depozit bancar a valutei efective, ea se transformă în valută de cont (și invers în cazul ridicării unor sume din cont).

Valutele, privind după criteriul posibilității preschimbării uneia cu alta, se împart în două mari categorii: **valute convertibile și valute neconvertibile**; din prima categorie fac parte acele valute care pot fi schimbate într-o altă valută, în mod liber, la un curs fix sau cunoscut.

În sfîrșit, monedele naționale ale unor țări care au un grad ridicat de stabilitate valorică și siguranță utilizate ca instrumente de rezervă de alte țări poartă denumirea de **valute de rezervă**. Acestea fac parte, deci, din rezervele monetare internaționale menite să acopere deficiențele eventuale ale balanței de plăți a statelor care le dețin; această funcție le conferă calitatea de elemente componente ale lichidității internaționale, adică de posibilitățile de a face față angajamentelor de plată externe.

deveze

În literatura de specialitate se atribuie sfere de înțelegere diferite noțiunii de deveze, dintre care reținem ca uzuale următoarele două înțelesuri;

— într-o primă accepțiune sînt incluse în noțiunea de deveze toate titlurile de credit exprimate într-o valută convertibilă, pe termen scurt — cambiale, biletele la ordin, cecurile, obligațiunile, acțiunile etc. —, mai puțin valutele efective și cele aflate în cont;

— în cel de-al doilea înțeles, mai larg, devezele cuprind titlurile de credit arătate mai sus, valutele convertibile, precum și metalele prețioase sau orice alte instrumente de plată internațională.

Așadar, oricare dintre sferile de cuprindere a noțiunii de deveze ar fi luată în considerare, ea include și titlurile de credit sub forma cambialilor și a biletelor la ordin, cunoscute și sub denumirea de instrumente de credit și de plată.

convertibilitatea valutei

Noțiunea de convertibilitate, în decursul timpului, a avut mai multe înțelesuri, prima fiind aceea larg deschisă, din perioada etalonului aur, cînd oricare deținător al unor bancnote avea dreptul să le prezinte la ghișeele băncii.

emitente solicitând în schimb cantitatea de aur pe care acestea le reprezentau.

Noțiunea de convertibilitate în perioada etalonului aur-devize a primit un înțeles mult mai restrâns; în primul rând, a fost exclus dreptul de a pretinde convertibilitatea bancnotelor în aur, care puteau fi preschimbate numai în alte valute convertibile; de la acest principiu făcea excepție dolarul, care era convertibil în aur numai la cererea băncilor centrale deținătoare, adresată direct Trezoreriei S.U.A. Cu alte cuvinte, conținutul noțiunii de convertibilitate s-a modificat, în noua accepțiune rezumându-se numai la **dreptul limitat al deținătorului de bancnote de a cere băncii de emisiune preschimbarea acestora într-o valută**, la cursul oficial; așadar, odată cu adoptarea etalonului aur-devize convertibilitatea a devenit un mijloc prin care debitorii își pot procura la scadență, în schimbul sumei corespunzătoare în moneda națională, la cursul oficial sau cel puțin la un curs cunoscut, valuta necesară pentru plata datoriei față de un creditor extern.

Odată cu declarația S.U.A. din 15 august 1971 că nu mai cumpără și vinde aur în mod liber pentru reglarea tranzacțiilor internaționale, stabilitatea dolarului în raport cu aurul a încetat; alături de alte monede naționale, și dolarul a trecut la flotare. Din acest moment nu se mai poate vorbi de o convertibilitate oficială, ci de o convertibilitate de piață; evident, băncile centrale continuă să intervină prin cumpărarea sau vânzarea monedelor proprii pentru a le susține cursul conform politicii lor monetare, dar asemenea tranzacții trebuie privite tot ca o convertibilitate de piață. Subliniem că în prezent, față de trecerea la flotare a valutei convertibile, deci în noile condiții create, convertibilitatea se efectuează la cursul pieței.

eurovalutele

Eurovalutele, în înțelesul larg al practicii financiar-valutare și doctrinare, reprezintă depunerile în cont ale oricărei valute convertibile (dolari, mărci vest-germane, franci francezi, elvețieni etc.) la bănci comerciale care își au sediul în afara țării emitente.

Eurodolarii reprezintă depunerile în cont exprimate în dolari, la bănci comerciale care au sediul în afara teritoriului S.U.A., respectiv în orice centru comercial din lume. Așadar, eurodolarii, care dețin ponderea mare în cadrul eurovalutei nu reprezintă o localizare geografică a conturilor respective — puțin fi deținuți de orice bancă în afara de S.U.A. nu numai de cele europene —, ci reprezintă o categorie financiară, având avantajul că operațiile cu această valută nu sînt supuse reglementărilor interne privind circulația monedelor naționale. Ca urmare, pentru ca un depozit să fie calificat ca o operație cu eurodolari este necesar ca nici una din părțile contractante să nu fie rezidente ale S.U.A.

Petrodolarii reprezintă valutele exprimate în dolari provenite din exporturile de petrol care, depășind nevoile proprii ale exportatorilor (alții decît producătorii de petrol din S.U.A.), sînt depuși în conturile de depozit la băncile comerciale care operează pe piața financiară și care generează astfel dobinzi.

● CONJUNCTURĂ ● ORIENTĂRI ● TRANZACȚII ●

● După cum relevă un recent raport al GATT, în anul 1979 volumul comerțului internațional mondial a sporit cu circa 7%, depășind cifra de 1600 miliarde de dolari. O creștere, dar în proporție mai mică, este previzibilă și pentru 1980, în afară de cazul în care recesiunea economică din Statele Unite se va generaliza în toate țările capitaliste dezvoltate.

● Din cantitatea de 160 mii tone de uretan consumată în 1978 în America Latină, provenită în principal din import, cea mai mare parte — 40% — a revenit Braziliei; anul trecut însă, pe primul loc a trecut Mexicul, datorită în principal creșterii producției de încălțăminte la care acest material este utilizat pentru tălpi. În ordine descrescînd, domeniile de folosire a uretanului în America Latină sînt: saltelele din burete (50% din totalul pieței), termoizolații la frigidere, strat-suport pentru mochete, încălțăminte, lianți pentru miezuri de turnătorie ș.a.

● Întreprinderea polonă Teclma-Aspa, din Wrocław, a încheiat un acord de cooperare cu firma suedeză AGA Welding AB, care îi va furniza documentație tehnică pentru fabricarea de redresoare cu tiristori, utilizate la lucrările de sudură. Cele două firme vor colabora în cercetarea, perfecționarea și comercializarea pe terțe piețe a echipamentului de sudură electrică. În primul cinci ani de fabricare la Wrocław a noilor tipuri de redresoare, firma suedeză va cumpăra o cantitate în valoare de peste 3 milioane de dolari.

● Indonezia obține un venit anual de peste 1/2 miliard de dolari din exportul de anvelope din cauciuc, care reprezintă un sfert din cantitatea totală de astfel de produse fabricată în țară. Dată fiind creșterea cererii interne și de pe piața Asiei de sud-est, sînt în curs de realizare investiții care vor mări producția de anvelope auto și moto, de la nivelul actual de 2,6 mil. buc./an, la 5,7 mil. buc./an în 1984.

● Din totalul de circa 1500 de investiții industriale în străinătate, făcute în ultimii doi ani de către firmele din țările capitaliste dezvoltate, industriei chimice i-au revenit peste 18%. Între 13% și 6% s-au situat cotele industriei electrotehnice, construcției de mașini, industriei mijloacelor de transport și celei alimentare. Pe țări, principalii investitori în străinătate au fost firmele din S.U.A. (peste 25% din total), R.F.G. (16%), Marea Britanie (14%), Japonia (10%) și Canada (9%).

● Deținînd 28% din rezervele mondiale cunoscute de minereu de fier și vaste posibilități de descoperire de noi zăcăminte de cărbune în regiuni încă neexplorate, America Latină depinde încă în mare măsură de import pentru acoperirea necesarului său de oțel. Situația se ameliorează însă, prin creșterea rapidă a producției proprii: 0,5 mil. tone de oțel în 1945, 20 mil. t în 1975, aproape 40 mil. t prevăzute pentru acest an și circa 55 mil. t pentru 1985. Dacă în prezent, aproximativ 90% din capacitate este concentrată în Brazilia, Mexic, Venezuela și Argentina, se estimează creșteri viitoare ale potențialului și în Peru, Bolivia și alte țări din zonă. Efortul de dezvoltare este coordonat de Institutul latino-american pentru fier și oțel — ILAFA. În vederea determinării căilor de dezvoltare a producției de cărbune (indeosebi în Columbia țara cu cele mai mari rezerve), pentru reducerea impertului (care altfel, la nivelul necesarului din 1985 al industriei oțelului, s-ar cifra la 1,4 miliarde de dolari), Institutul a organizat un Congres al cărbunelui, care va avea loc luna aceasta, la Bogota.

● În urma liberalizării importurilor de mașini-unelte și utilaj pentru prelucrarea metalelor în India, se estimează că volumul acestora va atinge, în anul fiscal 1982—1983, echivalentul a circa 210 milioane de dolari, față de o valoare a producției interne de astfel de mașini de 498 mil. dol.

contract economic

Valorificarea drepturilor rezultând din vicii calitative

Livrarea de produse calitativ necorespunzătoare atrage răspunderea patrimonială a unității furnizoare în formele cunoscute. Pentru ca răspunderea aceasta să fie efectiv angajată, alături de încheierea unor acte de constatare opozabile, este necesar ca dreptul la acțiune să fie exercitat de către unitatea beneficiară cu respectarea dispozițiilor legale privind prescripția extinctivă.

Reglementarea unor termene de prescripție speciale de 6 luni, prin art. 4 lit. a și art. 5 din Decretul nr. 167/1958, a fost impusă de necesitatea clarificării rapide a consecințelor decurgând din livrarea produselor cu vicii aparente și ascunse.

Dacă în privința termenelor de prescripție nu este loc pentru interpretări diferite, unele clarificări sînt necesare în privința momentelor de la care încep să curgă aceste termene.

Precizări utile în acest sens cuprinde Decizia primului arbitru de stat nr. 350/1979 :

„Data la care începe să curgă termenul de prescripție coincide cu momentul primirii produselor în cazul viciilor aparente și cu data descoperirii lor, în cazul viciilor ascunse.

Nu poate fi reținută obiectivitatea reclamantei privitor la reținerea datei de 11 martie 1978 ca fiind cea de la care începe să curgă termenul de prescripție, deoarece această dată, a notei de constatare, este cu mult ulterioară momentului cînd reclamanta a cunoscut existența viciilor.

Este adevărat că nota de constatare mai sus-menționată arată cauzele viciilor, dar acest aspect nu are nici o relevanță în raport de momentul primirii produselor (pentru viciile aparente) și cu data descoperirii lor (pentru viciile ascunse) de la care începe să curgă termenul de prescripție“.

Soluția adoptată este în perfectă concordanță cu dispozițiile art. 10 din decretul citat potrivit cu care, în cazul viciilor aparente, prescripția începe să curgă de la data cînd produsele au fost efectiv preluate de unitatea beneficiară, indiferent dacă a fost întocmit sau nu proces-verbal de constatare a necorespunderii calitative. De asemenea, potrivit art. 11 din același decret, prescripția dreptului la acțiune privind viciile ascunse începe să curgă de la data descoperirii viciilor, sub acest aspect ne reprezentînd relevanță faptul că responsabilitatea unității furnizoare a fost stabilită printr-un act încheiat ulterior.

Același art. 11 mai prevede însă că prescripția, în cazul viciilor ascunse începe să curgă cel mai tîrziu „la împlinirea unui an de la predarea lucrului“.

Cu alte cuvinte, descoperirea viciilor ascunse după trecerea perioadei de 1 an de la preluarea produselor nu ar prezenta relevanță, deoarece — oricum — termenul de prescripție începe să curgă de la împlinirea anului respectiv.

Regula începerii curgerii prescripției de la sfîrșitul perioadei de 1 an nu se mai aplică în condițiile Legii nr. 7/1977,

după cum rezultă din următoarele considerente ale Deciziei primului arbitru de stat br. 3081/1979 :

„Este de necontestat că în speță discuția poartă asupra unor vicii ascunse, astfel încît ținînd seama de data descoperirii — 23 octombrie 1978 — acțiunea introdusă la 21 aprilie 1979 apare a fi în termenul prevăzut de art. 5 din Decretul nr. 167/1958 privitor la prescripția extinctivă.

În ce privește obiecțiunea petiționarei care susține că oricum potrivit art. 11 din același decret menționat, termenul de prescripție se împlinește la un an de la livrarea produselor, nici această critică nu poate fi reținută pentru următoarele considerente :

Potrivit art. 31 din Legea nr. 7/1977, unitățile producătoare răspund pentru orice diferențe de calitate apărute în termenul de garanție, precum și pentru eventualele vicii ascunse rezultate din fabricație, apărute în perioada de utilizare normată.

Ca atare, dispozițiile art. 11 din Decretul nr. 167/1958 care precizează momentul din care începe să curgă termenul de prescripție se aplică coroborate cu prevederile citate ale Legii nr. 7/1977.

Astfel, dacă viciul ascuns a apărut în perioadele de utilizare normată, iar dreptul la acțiune s-a exercitat în termenul de 6 luni prevăzut de art. 5 din același decret, nu se poate considera că pretențiile întemeiate pe viciile ascunse ale produselor livrate au fost tardiv valorificate.

În speță, din probatoriul administrat rezultă că viciile ascunse s-au produs la 23 octombrie 1978 în raport cu care după cum s-a arătat acțiunea apare introdusă în termen, faptul că livrarea produselor s-a făcut în mai și iunie 1978 fiind fără relevanță din moment ce pîrla nu a fost în măsură să justifice că aveau o perioadă de utilizare normată mai scurtă de 1 an și 4 luni“.

Această orientare a practicii arbitrale este reafirmată, în termeni și mai expliciti, prin Decizia primului arbitru de stat nr. 134/1980 :

„Potrivit prevederilor art. 31 din Legea nr. 7/1977, unitatea furnizoare răspunde pentru eventualele vicii ascunse rezultate din fabricație apărută în perioada de utilizare normată a produsului.

În cazul de față, viciile ascunse au apărut în perioada de utilizare normată.

Avînd în vedere dispozițiile textului citat, implicit, prevederile art. 11 din Decretul nr. 167/1958 cu referire la termenul de 1 an de la data livrării în lăuntru cărui trebuiau descoperite viciile, nu mai au aplicabilitate“.

Decizia de mai sus cuprinde încă o precizare importantă.

Produsele în speță au fost livrate anterior intrării în vigoare a Legii nr. 7/1977. Cu toate acestea, produsele fiind folosite abia în 1979 cînd au apărut viciile ascunse, s-a statuat că raportului juridic dintre părți îi sînt aplicabile prevederile legii citate referitoare la răspunderea unității furnizoare pentru viciile apărute după expirarea termenului de garanție, dar în cadrul perioadei de utilizare normată.

I. ICZKOVITS

Recompensele

Avînd aceeași finalitate: stimularea accentuată a laturilor calitative ale activității personalului muncitor, recompensele reprezintă o formă suplimentară de cointerese materială.

În legislația noastră recompensele nu se diferențiază de premii prin elemente esențiale, ci numai prin unele trăsături caracteristice.

Astfel:

— recompensele au caracter incidental, nu prezintă continuitate și permanență, ca sistemul de premii, acordarea lor fiind legată de unele evenimente mai deosebite;

— recompensele se adaugă celorlalte forme de stimulare; participarea la beneficii, premii anuale, premii pentru realizări deosebite, pentru economie de materiale sau forțe de muncă etc.

— de regulă nu sînt plafonate ca unele premii, nefiind raportate la retribuția tarifară a celor în cauză și nu intră în calcul spre a se stabili plafonul maximal;

— se pot acorda întotdeauna personalului mai multor unități socialiste, spre deosebire de premii, care, de regulă, se atribuie de unitate propriului personal.

Dispozițiile legale în vigoare, prin care se instituie această formă specifică de cointerese materială, nu reglementează modul de acordare a recompenselor în sensul că nu prevede organul competent a le aproba și nici nu stabilește unele condiții prohibitive.

În lipsa unor reglementări specifice trebuie admis că pot fi aplicate prevederile art. 65 din Legea nr. 57/1974 dat fiind că ele au caracter general și principal. Prin consecință, socotim că aprobarea recompenselor este de competența organului de conducere colectivă (biroul executiv) din unitatea care le acordă, fiind necesar acordul comitetului sindical din unitățile a căror personal beneficiază de recompense.

Socotim că în lipsa unor prevederi exprese, condițiile care anihilează sau restituie dreptul la premii, nu pot fi extinse prin analogie, dat fiind că este de principiu ca orice decădere, sau sancțiune, precum și restrîngere a unor drepturi sînt de strictă și limitată aplicare.

Recompensele în activitatea de investiții. Potrivit prevederilor art. 87 din Legea nr. 57/1974, personalul din unitățile de execuție și deservire, din cele furnizoare de utilaje tehnologice și elemente de construcții și din unitățile de proiectare, care a avut o contribuție efectivă la realizarea unor obiective de investiții, inclusiv lucrări de foraj, montări de turlă și instalații foraj, de prospecțiuni și de explorări geologice poate primi recompense dacă se îndeplinesc în mod cumulativ următoarele condiții:

— obiectivul de investiții se predă înainte de termenul planificat, cu cel puțin 2% din durata planificată pentru obiectivele industriale și cu cel puțin 3% din această durată, pentru celelalte categorii de investiții;

— s-a redus perioada de imobilizare a fondurilor de investiții aferente acestor obiective și s-a obținut astfel o eficiență economică sporită;

— s-au respectat integral și în totalitate condițiile de calitate.

Recompensele se acordă numai la acele obiective care au fost predate înainte de termen, în condițiile sus-arătate.

Fondul de recompense se constituie la unitatea beneficiară de investiții și poate reprezenta cel mult 50% din valoarea eficienței obținute, fără a depăși însă 1% din valoarea investiției.

Aceste condiții fiind îndeplinite, organele bancare, la primirea și verificarea documentației, eliberează fondurile pentru plata recompenselor astfel:

— pînă la 50% din economiile realizate față de devizul general;

— pînă la 50% din beneficiile efectiv realizate ca urmare a punerii în funcțiune înainte de termen a capacității de producție respective.

●) **Recompensele în activitatea de cercetare, inginerie, tehnologică și proiectare.** Potrivit art. 113 din Legea nr. 57/1974, personalul din unitățile de cercetare, inginerie tehnologică și de proiectare, poate beneficia de recompense de pînă la 2% din avantajele economice postcalculate, realizate de unitățile beneficiare în urma aplicării în practică a rezultatelor cercetării și proiectării. Aceste avantaje pot reprezenta economii la fondurile de investiții, la costurile de producție și cele rezultate prin înlocuirea importurilor de produse sau licențe.

Avantajele se calculează o singură dată în primul an de la atingerea parametrilor prevăzuți.

Modul de stabilire a avantajelor economice, a recompenselor și condițiile în care se repartizează personalului se aprobă prin decret al Consiliului de Stat.

Personalul care beneficiază de astfel de recompense poate primi și recompensele prevăzute de art. 87 din lege, dacă a contribuit efectiv la predarea înainte de termenul planificat a obiectivelor de investiții, în condițiile legii, întrucît aceste două forme de stimulare nu se exclud, ele fiind complementare.

●) **Recompensele pentru invenții.** În conformitate cu prevederile art. 37 din Legea nr. 62/1974, autorii invențiilor aplicate în economia națională sînt recompensați moral și material. Recompensarea materială a autorilor invențiilor este reglementată de prevederile art. 37 și art. 38 din Legea nr. 62/1974.

Potrivit acestor prevederi recompensele bănești se stabilesc în funcție de avantajele economice și sociale postcalculate, dar nu pot depăși anual cuantumul a trei retribuții tarifare lunare a funcției de cercetător științific principal din ramura respectivă. Mărimea recompensei este aceeași, indiferent de numărul autorilor.

Perioada de recompensare poate fi de cel mult cinci ani, iar plata ei se face numai pe intervalul de timp în care invenția se aplică efectiv.

Recompensele bănești se calculează pentru fiecare invenție în parte pe bază de norme aprobate de Consiliul de Miniștri, la propunerea Consiliului Național pentru Știință și Tehnologie, a Ministerului Finanțelor și Ministerului Muncii.

Cuantumul recompensei ce urmează a fi plătită pentru fiecare invenție se aprobă de Consiliul Național pentru Știință și Tehnologie și Ministerul Finanțelor la propunerea unității socialiste titulară de brevet, cu avizul institutelor centrale de cercetare, academiilor de științe sau organului central tutelar.

Plata se face de unitatea la care s-a aplicat invenția din economiile efectiv obținute în urma aplicării invenției, calculate anual pe baza normelor aprobate de Consiliul de Miniștri la propunerea instituțiilor prevăzute în art. 37 alin. 2 din Legea nr. 62/1974 (mai sus-menționată).

J. COSTIN

sub tipar!

Trei lucrări într-un singur volum:

Correspondență comercială internațională

Riscul privind epuizarea lucrării înainte ca dv să o cumpărați poate fi evitat prin comandă fermă, transmisă din timp la redacție, care va fi executată cu plata ramburs.

Prețul unui exemplar — 20 lei:

Aspecte ale răspunderii materiale conjuncte

În răspunderea civilă, prin obligație conjunctă se înțelege obligația care leagă mai mulți creditori sau mai mulți debitori, între care, însă, creanța sau datoria rămâne divizibilă, în sensul că fiecare creditor nu are drept decît la partea sa și fiecare debitor nu datorează și nu poate fi urmărit decît pentru partea sa. Insolvabilitatea unuia dintre debitori nu influențează datoriile celorlalți debitori, iar întreprinderea prescripției, prin punerea în întârziere a unuia dintre debitori, nu se răsfrînge asupra situației celorlalți. Așa cum ne indică denumirea lor, obligațiile conjuncte sînt **legate** prin ceva și fără considerarea acestei legături nu le-am putea deosebi cu nimic de obligațiile singulare. Această legătură privește izvorul lor comun. În cazul răspunderii materiale, sursa comună a obligațiilor conjuncte de reparare a prejudiciului cauzat unității o constituie fapta comună, prin care mai multe persoane încadrate în muncă au contribuit la cauzarea aceluiași prejudiciu, după cum rezultă din dispozițiile art. 105, alin. 1 al Codului muncii: „Cînd paguba a fost cauzată de mai multe persoane, răspunderea fiecăreia se stabilește ținîndu-se seama de măsura în care a contribuit la provocarea ei”. Textul citat stabilește și criteriul principal de determinare a fiecărei obligații individuale.

1. În legătură cu acest criteriu s-a exprimat opinia în sensul că **măsura contribuției** (la cauzarea daunei suferite de unitate) este în mod uzual proporțională cu **vinovăția**, dar uneori poate fi în funcție și de gravitatea **faptei ilicite în sine**, privită sub aspect causal, al contribuției ei la producerea prejudiciului. Astfel, la formă și grad de vinovăție egale, măsura contribuției va fi determinată de aportul causal al fiecărei fapte, privită obiectiv, în producerea prejudiciului¹. Această opinie avansează ideea preeminenței factorului subiectiv (vinovăția cu formele și gradele ei) asupra celui obiectiv (fapta în sine) în stabilirea aportului personal la producerea pagubei și, implicit, în stabilirea întinderii fiecăreia dintre obligațiile individuale de desdăunare. Considerăm că această opinie este discutabilă.

În primul rînd, textul art. 105, alin. 1 al Codului muncii, prin **contribuție** credem că vizează numai intensitatea causală a faptei (factorul obiectiv). În generarea efectului păgubitor, fapta umană responsabilă acționează conștient, sprijinindu-se pe condițiile externe, exploatînd mijloacele aflate la dispoziție, în vederea ațingerii scopului propus. De aceea, întregul proces psihic se află în unitate indisolubilă cu fapta exteriorizată pentru că oricît de intensă ar fi ea, activitatea psihică nemanifestată este inaptă de a genera modificări în lumea înconjurătoare. De aceea, în situația cînd mai multe persoane au concurat, prin faptele lor, la cauzarea aceluiași prejudiciu, măsura **contribuției** fiecăreia credem că nu trebuie să fie apreciată în **primul rînd** după forma sau gradul vinovăției fiecărui participant, ci după modul în care se reflectă, în rezultatul dăunător produs, manifestarea, exteriorizarea vinovăției individuale. Dealtfel, vinovăția ca însușire a subiectului, poate absentă, uneori,

din înlănțuirea faptă-cauzalitate-prejudiciu. Ar fi oare justificat să atribuim acestui factor rolul determinant în evaluarea **contribuției**? Credem că nu.

În al doilea rînd, distribuția acestui factor subiectiv (forma sau gradul vinovăției) în rolul de prim rang al determinării **contribuției** vine în contradicție cu teza de principiu, unanim admisă, conform căreia răspunderea materială există, indiferent de formele și gradele vinovăției. De aceea credem că vinovăția nu poate rîvni la rolul dominant în determinarea contribuției personale la producerea prejudiciului.

În al treilea rînd, factorul subiectiv (vinovăția) poate juca un rol determinant în stabilirea răspunderii numai prin prezența sau absența lui, nicidecum prin forma în care își manifestă existența.

Este adevărat că, uneori, însuși textul legii se referă la repartizarea răspunderii în raport cu gradul vinovăției. Astfel, de pildă Legea nr. 8/1977 în art. 76 se referă la „gradul de culpabilitate al fiecăruia”, iar în art. 67 la „gradul de vinovăție”, însă așa cum s-a remarcat, trebuie să privim acești termeni doar ca o formulare inadecvată² și nicidecum ca o derogare de la criteriul obiectiv al măsurii contributive a fiecărei **fapte** personale.

Tot atît de adevărat este că și practica judiciară s-a pronunțat în sensul că atunci cînd paguba a fost produsă din culpa mai multor persoane, urmează să se determine, „în raport de gradul de culpă al fiecăreia”, sau „în raport de gravitatea culpelor” partea din pagubă ce trebuie suportată de fiecare. Credem, însă, că în aceste formulări, preluînd o terminologie uzitată în răspunderea civilă, instanța supremă a înțeles prin **culpă** nu vinovăția, ci fapta culpabilă.

De aceea considerăm că măsura acestei contribuții este imprimată, în primul rînd, de intensitatea causală a faptei, de rolul ei causal în raport cu prejudiciul produs. Aceasta este și concluzia ce se desprinde din alte hotăriri ale Tribunalului Suprem.

2. Fără îndoială că minuirea criteriului principal de stabilire a cuantumului fiecărei obligații individuale de despăgubire pentru prejudiciul cauzat unității prin fapta comună a mai multor persoane încadrate în aceeași unitate, comportă unele dificultăți. Probabil aceasta este și explicația utilizării mai frecvente, în practica conducerilor de unități, a criteriului subsidiar, devenit astfel precumpănitor. Acest criteriu utilizează două elemente de calcul: 1) retribuția tarifară de încadrare netă de la data constatării pagubei și 2) timpul lucrat de la ultima inventariere a bunurilor. Primul element este de aplicație generală, iar cel de-al doilea se referă la pagubele în gestiune.

După cum s-a remarcat, referirea în textul art. 105, alin. 2 al Codului muncii la retribuția avută la **data constatării pagubei** nu este cea mai corespunzătoare³ pentru că, pe de o parte nu rezolvă situația celor pensionați ulterior producerii prejudiciului sau trecuți în alte funcții sau în alte sectoare de activitate, iar pe de altă parte, poate da naștere la situații profund inechitabile. Mai adăugăm că acest criteriu subsidiar nu este corelat sub aspect **temporal** cu criteriul principal. Dacă criteriul principal (măsura contribuției la provocarea pagubei) se referă la momentul producerii daunei, nimic nu justifică raportarea criteriului subsidiar, menit să-l înlocuiască pe cel principal, la un moment diferit.

În legătură cu cel de-al doilea element, timpul lucrat de fiecare de la data ultimei inventariere, s-a opinat în sen-

sul că în acest timp nu se include perioada când persoana încadrată a absentat, indiferent din ce motiv, de la serviciu, afară de cazul când prejudiciul este chiar consecința acestei absențe. Considerăm că această opinie este discutabilă. Conform prevederilor art. 26 din Legea nr. 22/1969 gestionarul răspunde integral și în cazul când atribuțiile sale fiind exercitate, potrivit dispozițiilor legale, de un delegat sau de o comisie, se constată o pagubă, fără a se putea stabili că aceasta s-a produs în absența gestionarului. Textul prezumă că prejudiciul s-a produs în prezența gestionarului, prin fapta lui și din culpa lui. Credem că această prezumție legală relativă se opune excluderii din perioada denumită **timpul lucrat de fiecare de la ultima inventariere** a acelei subperioade în care gestionarul a absentat. Dacă gestionarul înlătură efectul acestei prezumții prin dovada împrejurării că prejudiciul s-a produs în absența sa, el va fi exonerat, după caz, de la răspunderea pentru întregul prejudiciu sau pentru o parte din prejudiciu, acea parte a prejudiciului care a fost provocată în absența lui. Dacă gestionarul nu poate înlătura efectul prezumției legale, nu există nici un motiv pentru a se exclude perioada absenței sale din calculul timpului lucrat de la ultima inventariere.

Credem că norma legală cuprinsă în art. 105, alin. 2 al Codului muncii, cu privire la timpul lucrat de la ultima inventariere, se aplică persoanelor din subordinea gestionarului, care s-au încadrat pe parcursul perioadei de gestiune.

3. În cazul obligațiilor conjuncte de reparare a prejudiciului cauzat unității, criteriul principal de stabilire a înfunderii fiecărei obligații individuale îl constituie contribuția personală la provocarea pagubei (art. 105, alin. 1 al Codului muncii), norma legală cuprinsă în art. 105, alin. 2 al Codului muncii, consacrand criteriul subsidiar, vizează același obiectiv și instituie o prezumție relativă de intensitate cauzală a fiecărei fapte individuale. Considerăm discutabilă opinia în sensul că această normă legală ar institui o prezumție legală de vinovăție cu caracter subsidiar⁴. Cretem că nici litera, nici finalitatea normei legale menționate nu sprijină teza exonerării unității de obligația de a face dovada vinovăției persoanei încadrate în asemenea situații. Dacă am admite că textul art. 105, alin. 2 al Codului muncii instituie o prezumție de vinovăție, ar însemna practic că în toate cazurile când prejudiciul suferit de unitate este consecința unei fapte comune, vinovăția să fie prezumată, iar în cazul autorului unic al prejudiciului, vinovăția ar trebui să fie dovedită de unitate conform prevederilor art. 178 al Codului muncii. O asemenea diversitate de soluții nu ar fi cu nimic justificată.

În ce privește textul art. 27, alin. 2 al Legii nr. 22/1969 care reglementează răspunderea materială conjunctă pentru pagubele în gestiune, aplicarea acestui text este corelată cu acțiunea prezumției de răspundere căreia îi dă naștere actul de constatare a lipsei în gestiune. Considerată izolat, prezumția instituită prin art. 27, alin. 2 al Legii nr. 22/1969 rămâne tot o prezumție de intensitate cauzală a fiecărei fapte individuale. În acțiunea ei practică, ea joacă rolul de a întregi prezumția de răspundere creată de actul constatare, oferind criteriul de determinare a cuantumului fiecărei obligații individuale de desdăunare.

Prezumția instituită prin dispozițiile art. 105, alin. 2 al Codului muncii, la fel ca și prezumția instituită prin art. 27, alin. 2 din Legea nr. 22/1969 este relativă. Ea poate fi înlă-

turată prin dovada contribuției reale a fiecărei coautor la provocarea rezultatului păgubitor al faptei comune, ceea ce reprezintă o întoarcere la criteriul principal de determinare a cuantumului fiecărei obligații individuale. Dovada poate fi făcută prin orice mijloc de probă (cu excepția prezumției). Faptul că dovada contrară urmărește tocmai punerea în aplicare a criteriului legal principal învederează inconsistența tezei teoretice potrivit căreia această prezumție ar fi irefragabilă, adică ar putea fi înlăturată numai prin dovada absenței totale a gestionarului pe toată perioada de gestiune sau prin dovada forței majore.

4. Sub incidența prevederilor Decretului nr. 145/1960 s-a exprimat opinia în sensul că prin art. 1, alin. 3 (text similar cu cel cuprins în art. 27 al Legii nr. 22/1969), s-a instituit o răspundere colectivă, care derivă din săvârșirea unor acte ale colectivului (privit ca unitate) și această răspundere colectivă se bazează pe vina colectivului și exclude ideea răspunderii personale⁵.

Considerăm că această opinie este discutabilă, întrucât vinovăția fiind un element subiectiv ea nu poate aparține decît fiecărei persoane privită individual, nicidecum unui grup considerat ca atare. Credem că în raport de această precizare, trebuie să fie înțeleasă și referirea pe care o face Tribunalul Suprem la „culpa comună a întregului colectiv“.

S-a susținut că recunoașterea răspunderii comune, ca o formă distinctă a răspunderii materiale, este justificată, deoarece ea creează o prezumție de participare culpabilă a tuturor membrilor colectivului de gestionari la producerea pagubei.

Credem că și această susținere este discutabilă. Prezumția de participare culpabilă la provocarea pagubei izvorăște din actul de constatare a pagubei (Decizia de îndrumare nr. 1/1976 a Plenului Tribunalului Suprem, pct. 5) și nu este creată de forma răspunderii. Atunci când există o singură gestiune prezumția îi privește pe toți, adică pe fiecare în parte. Legea nu face decît să stabilească criteriul de repartizare a obligației de despăgubire, adică de stabilire a cuantumului fiecărei obligații individuale. Este exact ceea ce se întâmplă și în cazul răspunderii materiale conjuncte. De aceea credem că o nouă formă de răspundere materială, denumită comună sau colectivă, distinctă de forma răspunderii materiale conjuncte nu răspunde unei necesități teoretice sau practice și nu prezintă utilitate față de recunoașterea existenței răspunderii materiale conjuncte cu care se confundă.

drd. Ion TURCU

¹ În acest sens: Sanda Ghimpu, I. Tr.-Ștefănescu, S. Beligrădeanu, Gh. Mohanu, Dreptul muncii, Tratat, Edit. științifică și enciclopedică, București, 1979, p. 117.

² În acest sens: T. Baron, Al. Deteșan, C. Jornescu, Calitatea reglementării interne și internaționale, București, editată de „Revista economică“, 1979, p. 397.

³ Ase vede: M. Giurgariu, Sinteză de practică a Colegiului de jurisdicție a Curții Superioare de Control Financiar, în „Revista română de drept“ nr. 7, 1976, p. 67.

⁴ A se vedea: S. Ghimpu, I. Tr. Ștefănescu, S. Beligrădeanu, Gh. Mohanu, Dreptul muncii, Tratat, vol. II, Edit. științifică și enciclopedică, București, 1979, p. 166.

⁵ În acest sens: Al. Lesviodar, Răspunderea angajaților care manipulează bunuri materiale în comun sau în schimburi succesive fără predate de gestiune între schimburi, în „Revista română de drept“, nr. 6, 1967, p. 105.

Atribuțiile, drepturile și obligațiile maistrului

Maistrul este organizatorul și conducătorul nemijlocit al formației de lucru și răspunde de activitatea de producție și de realizarea sarcinilor de plan ale acesteia. Maistrul are în subordine un număr de muncitori stabiliți prin normative și, după caz șefi de echipă sau de brigadă care răspund de sarcinile unor colective de muncă.

Maistrul participă direct, alături de muncitorii din subordine la procesul de producție și face parte din categoria de personal tehnic productiv.

Maistrul este subordonat direct șefului de atelier, șefului de secție sau altor conducători de compartimente de producție, în funcție de forma organizatorică a unității.

Face parte de drept din comisia tehnică de încadrare și promovare a muncitorilor.

În calitatea sa de conducător al formației de lucru maistrul are dreptul :

- la o retribuție tarifară care va fi în toate cazurile superioară celeia a muncitorilor din cadrul formației de lucru pe care o conduce ;

- la retribuirea în acord global, împreună cu formația de lucru condusă, în care caz i se acordă retribuția în aceeași proporție cu gradul de îndeplinire a retribuțiilor tarifare ale muncitorilor din subordine, corespunzător cu timpul lucrat ; adăosul de acord convenit maistrului i se acordă integral numai cu condiția realizării sarcinilor de producție contractate, precum și a sarcinilor proprii în calitate de conducător al formației ;

- să dea dispoziții muncitorilor din subordine, direct sau prin șefii de echipă ori de brigadă ; dispozițiile șefilor ierarhici sau ale organelor tehnice de control se transmit muncitorilor prin intermediul său, iar când acesta lipsește și necesitățile impun luarea unor măsuri urgente șeful ierarhic poate da dispoziții direct muncitorilor, cu obligația de a-l informa pe maistru imediat ce revine la locul de muncă ;

- să repartizeze personalul pe echipe, brigăzi și locuri de muncă ;

- să-și dea acordul la încadrarea, transferarea sau desfacerea contractului de muncă pentru membrii formației de lucru pe care o conduce ; potrivit art. 11 din lege, acest acord este absolut necesar și obligator ;

- să stabilească următoarele stimulente : mulțumirea verbală sau în scris pentru realizări deosebite, desemnarea muncitorilor care vor putea fi declarați evidențiați sau frunțași în întrecere, să-i popularizeze la panoul de onoare al unității ;

- să fie consultat de conducerea unității la rezolvarea cererilor de locuințe ale muncitorilor din subordine ;

- să-și dea acordul la înscrierea la examenul pentru promovarea în categorii superioare de calificare, la acordarea de trepte de retribuție, la premiarea pentru realizări deosebite în timpul anului și la acordarea altor recompense a muncitorilor din subordine ; potrivit art. 12 alin. 3 din lege acest acord este obligator.

Maistrul are obligația :

- să asigure realizarea ritmică a sarcinilor de plan care revin formației de lucru încredințate și să ia toate măsurile de organizare științifică a producției și a muncii ;

- să participe direct la realizarea unui anumit volum de produse sau lucrări prin executarea unor operații complexe, lucrări de montaj, întreținere, reparații, reglaje și manevre ale utilajelor, urmărirea aparaturii de măsură și control, precum și a altor operații care necesită înaltă calificare și experiență ;

- să asigure calitatea produselor sau lucrărilor executate în cadrul formației sale de lucru luând măsuri ca execuții să respecte riguros tehnologia de fabricație, instrucțiunile privind exploatarea și întreținerea mijloacelor și uneltelor de producție ;

- să instruiască muncitorii din subordine ;

- să oprească executarea operațiilor și a fabricației în cazul unor abateri grave de la normele de calitate, informând despre aceasta pe conducătorul ierarhic ;

- să stabilească vina în cazul provocării de rebuturi sau produse de clasă ;

- să participe la activitatea de normare operativă a muncii și la aplicarea riguroasă a normelor de muncă ;

- să instruiască muncitorii din formație cu privire la măsurile de protecție a muncii și să supravegheze aplicarea strictă a normelor respective ;

- să ia măsuri pentru aplicarea și respectarea normelor de prevenire și stingere a incendiilor ;

- să asigure funcționarea mașinilor, utilajelor și instalațiilor în condiții de deplină siguranță pentru întregul personal ;

- să oprească lucrul în caz de pericol pentru securitatea muncii, cu anunțarea șefului ierarhic superior ;

- să interzică participarea la lucru a muncitorilor în stare de ebrietate, oboseală sau fără echipament de protecție corespunzător ;

- să acorde primul ajutor în caz de accident cu anunțarea imediată a organelor ierarhice superioare și să înlăture cauzele generatoare de pericol.

Neîndeplinirea din vina maistrului a atribuțiilor stabilite prin lege și a sarcinilor proprii, atrage, după caz, răspunderea sa disciplinară, administrativă, materială sau penală. Răspunderea disciplinară și materială deși în principiu sînt personale, generate fiind de propria vinovăție, totuși în materia de față, dat fiind că activitatea maistrului se întrepătrunde și se desfășoară împreună cu a muncitorilor din formația sa de lucru, sînt foarte frecvente cazurile de răspundere disciplinară și materială conjunctă a tutuor celor implicați în procesul de muncă și de producție.

Reglementare : Legea nr. 6/1977, Legea nr. 7/1977 și art. 105 din Codul muncii.

dr. C. JORNESCU

Întrebări și răspunsuri

● **STEFĂNESCU SAVIN — București.** Odată cu aplicarea Legii nr. 10/1968, de la 1 iulie 1968, locuințele din fondul locativ de stat nu se pot închiria decât titularilor cu familiile lor în componența stabilită limitativ și anume soții și copiii, precum și părinții soților întreținuți de aceștia. Aceeași dispoziție imperativă cu privire la componența familiei a fost menționată și în Legea nr. 5/1973, astfel că toate contractele de închiriere încheiate după data de 1 iulie 1968 au familia compusă numai din membri care au calitatea față de titular fie de soți, fie de copii indiferent dacă sînt din căsătorie sau din afara căsătoriei, înființați sau încredințați spre creștere și educare în condițiile Legii, fie de părinți ai soților aflați în întreținerea acestora. Rezultă, deci, că orice alte persoane indiferent de gradul lor de rudenie în care se găsesc cu titularul contractului de închiriere nu pot fi trecute în contractele de închiriere după 1 iulie 1968. În schimb, persoanele care figurează în contractele de închiriere încheiate înainte de 1 iulie 1968, în baza Decretului nr. 78/1952, potrivit Deciziei de îndrumare nr. 5/1975 a Plenului Tribunalului Suprem, își păstrează drepturile locative în baza contractului de închiriere încheiat anterior datei de 1 iulie 1968 și prelungit prin efectul legii. Numai în ipoteza în care s-ar schimba locuința pentru care urmează să se încheie un nou contract de închiriere după 1 iulie 1968, în aceste cazuri — care se ridică în urma exproprierii și demolării unor clădiri, membrii familiei titularului contractului de închiriere sînt numai cei din componența stabilită limitativ și identic în legile nr. 10/1968 și nr. 5/1973.

Ținînd seama de frecvențele situații intervenite în familiile unor titulari de contracte de închiriere în ce privește ginerii, nurorii și nepoții acestora, Plenul Tribunalului Suprem prin decizia sus arătată a stabilit că și aceste persoane au un drept de folosință locativă derivat din acela al membrului de familie cu drept de folosință locativă propriu împreună cu care locuiesc în suprafața locativă a acestuia, fără să li se socotească măsura locativă la determinarea chiriei.

În consecință în cazul de față chiria se calculează cu luarea în considerare a 4 persoane (titularul contractului, fratele său, cumnata și nepotul de frate) dacă închirierea locuinței s-a făcut înainte de 1 iulie 1968, sau numai cu persoana titularului contractului de închiriere în ipoteza în care închirierea locuinței a avut loc după 1 iulie 1968, data intrării în vigoare a Legii nr. 10/1968 și ulterior în anul 1973 a Legii nr. 5/1973, care a menținut același regim în ce privește componența familiei la închirierea locuințelor din fondul locativ de stat.

Determinarea chiriei atît în prima situație cit și în cea de-a doua urmează a se face potrivit prevederilor art. 28—35 inclusiv din Legea nr. 5/1973, în raport de tariful de bază al chiriei stabilit pe metru pătrat de suprafață locativă în funcție de retribuția tarifară lunară sau pensia de bază cea mai mare realizată în familia titularului de contract, de norma locativă și suprafețele excedente rezultate din depășirea normei locative, de condițiile de confort ale locuinței, precum și de venitul mediu lunar pe membru de familie realizat.

În legătură cu stabilirea și plata chiriei atît la locuințele proprietate de stat cit și la cele proprietate personală se ridică numeroase aspecte care merită discutate față de prevederile legii și indicațiile organelor competente. De exemplu, pentru locuințele din fondul locativ de stat, cazurile de necalculare a chiriilor atunci cînd din culpa sau fără culpa chiriașului s-a stabilit un alt quantum al chiriei decât cel legal, cazurile de exceptare de la calculul chiriei majorate conform art. 35 din lege; cîștigurile care se iau în considerare la determinarea venitului mediu lunar pe membru de familie, prevăzut de art. 4 din H.C.M. nr. 880/1973 etc.

● **PRUNEȘ AUREL — Slatina, județul Olt** a fost obligat prin hotărîre judecătorească la plata unor sume, cu titlu de pensie, în solidar cu unitatea la care este încadrat. Întrebă care este semnificația noțiunii de debitor solidar, arătînd că el este singurul care plătește pensia minorilor beneficiari. În conformitate cu prevederile Codului civil, solidaritatea pasivă înseamnă dreptul creditorului (în cazul de față minorii beneficiari) de a se îndestula de la oricare dintre codebitorii solidari, nici unul neavînd dreptul de a se opune la executarea creanței.

Codebitorul care plătește o parte sau întreaga parte din datorie, are drept de regres împotriva celui alt codebitor. În cazul relatat, întrucît nu unitatea a provocat accidentul de muncă, ci dv., ea nefiînd autoarea acestui accident, ci numai parte civilmente responsabilă, sumele pe care le achită minorilor decedatului le recuperează de la dv. care ați fost singurul vinovat de producerea acestui accident de muncă. Procedeul unității este legal.

● **BIRO ERNÖ, Miercurea Ciuc.** — Potrivit prevederilor Anexei nr. 3 la Decretul nr. 153/1980, privind condițiile de acordare a sumelor reprezentînd compensarea majorărilor de prețuri și tarife, prevăzute în Decretul nr. 283/1979 modificat prin Decretul nr. 103/1980, la stabilirea numărului de copii aflați în întreținere nu se iau în considerare copiii pentru care unul din

părinți plătește pensia de întreținere, fiind încredințați spre creștere și educare celui alt părinte. Copiii respectivi se iau în considerare în familia părintelui cărui i-au fost încredințați spre creștere și educare. În ce privește stabilirea venitului mediu pe membru de familie prevăzut de Legea nr. 4/1973, veți primi răspunsul de la Comitetul pentru Problemele Consiliilor Populare.

● **LAJOS KOVACS, Miercurea Ciuc** — În conformitate cu prevederile Decretului nr. 283 din 30 iulie 1979 privind stabilirea unor măsuri pentru gospodărirea judicioasă și reducerea consumului de energie electrică, energie termică și gaze naturale, tarifele aplicate energiei electrice consumate pentru iluminat și utilizări casnice au fost stabilite în funcție de tipul apartamentului (număr de camere), avîndu-se în vedere și numărul de persoane care compun familia. Propunerea prezentată de dv. de a se norma consumul de energie electrică pentru iluminat și utilizări casnice numai în raport de numărul membrilor familiei, cunoscîndu-se că în prezent există cazuri de necorelare a spațiului locativ pe care îl dețin unele familii față de norma locativă (8—10 m² de persoană) nu poate fi reținută. Aplicarea acestei propuneri are implicații deosebite asupra întreprinderilor de rețele electrice care ar trebui să organizeze evidența populației și schimbările de domiciliu stabil al persoanelor și respectiv a situațiilor de stare civilă în vederea modificării contractelor pentru vânzare-cumpărare de energie electrică cu consumatorii casnici. Menționăm că tarifele stabilite prin Decretul nr. 283/1979 urmăresc adoptarea unor măsuri care să asigure un regim sever de economisire a energiei electrice și a celorlalți combustibili, introducerea unei discipline riguroase în acest domeniu și eliminarea oricăror forme de risipă de energie la consumatorii casnici.

● **IOAN DAN, Satu Mare.** — Conform art. 171 din Legea finanțelor nr. 9/1972 republicată „Cetățenii români care dobîndesc mijloace de plată străine sînt obligați să le depună la Banca Națională a Republicii Socialiste România, Banca Română de Comerț Exterior sau la unitățile autorizate de acestea în condițiile prevăzute de lege. Sumele în valută de care pot dispune, potrivit legii, debitorii de mijloace de plată străine se păstrează pe teritoriul țării în conturi personale...”. La art. 169 din aceeași lege se prevede că „depunerile populației la Casa de Economii și Consumațiuni și la alte instituții bancare sînt garantate de stat, iar dreptul titularului asupra depunerilor este ocrotit de lege. Depunerile populației nu sînt supuse prescripției și se restituie la cerere, titularilor depunerilor sau reprezentanților legali ai acestora, iar în caz de deces al titularului, moștenitorilor”. Conform art. 3 din Decretul nr. 371/1958 „Ca-

sa de Economii și Consemnațiuni a Republicii Socialiste România este unica instituție autorizată să primească sume spre consemnare. Instituțiile, întreprinderile, și organizațiile economice de stat și cooperatiste, organizațiile obștești, precum și cetățenii Republicii Socialiste România sînt obligați să depună exclusiv la Casa de Economii și Consemnațiuni a R.S.R. sumele spre consemnare oricare ar fi temeiul legal al consemnării, scopul sau destinația sumelor consemnate".

Deoarece sumele nu au fost depuse sau consemnate la C.E.C. nu ne putem pronunța cu privire la prescriptibilitatea sumelor în valută depusă de cetățenii străini la O.J.T. pe numele unor persoane române.

● **INTREPRINDEREA „8 MARTIE”, Timișoara.** — Sumele ce reprezintă contribuția fixă, lunară prevăzută de Legea nr. 1/1977, nedatorată, se pot restitui potrivit art. 18 și 26 din Legea nr. 1/1977 — un an în urmă.

● **GHEORGHE STOIAN, Ploiești** — Prevederile Decretului nr. 100/1979 nu se aplică retroactiv din anul 1977. Trebuie să verificați dacă situația dv. nu era soluționată anterior decretului prin H.C.M. nr. 69/1975, în prezent abrogată.

● **PETRE GRADOE, Drobeta-Turnu Severin** — Prevederile Indrumarului nr. 14065/1977 ale M.E.F.M.C. cu privire la încadrarea și acordarea unor drepturi personalului cu atribuții de achiziție sînt în vigoare. În consecință pentru a beneficia de drepturile pe care le conferă calitatea de personal muncitor, încadrat cu contract de muncă, personalul trebuie să îndeplinească — între alte condiții — și aceea de a realiza sarcinile de achiziție în volumul minim de activitate stabilit corespunzător planului. De asemenea, trebuie să realizeze în medie lunară (în cursul unui an) retribuția minimă pe economie.

Răspunsul Ministerului Muncii (321090/793/1980) la care vă referiți privește situația unui om al muncii care prestează o activitate permanentă la un anumit loc de muncă și nu soluționează problema achizițiilor de fructe de pădure.

● **COOPERATIVA „MEȘTEȘUGARUL”, Vișeu de Sus** — Personalul muncitor plecat pentru satisfacerea serviciului militar are dreptul la compensarea în bani a concediului de odihnă neefectuat în anul plecării. În anul reîntoarcerii are drept la concediu a cărui durată se stabilește ținînd seama de data înapoierii în unitate și perioada pînă la sfîrșitul anului. Pentru perioada efectuării serviciului militar nu se acordă concediu.

● **MIHAI COSTRAȘ, Moldova Nouă** — Personalul grupului școlar minier aparținînd de M.M.P.G. are dreptul la alocația de stat pentru copii, în ace-

leași condiții cu personalul restului unităților de învățămînt. Cuantumul alocației este diferențiat în raport cu mediul urban sau rural unde acest personal domiciliază.

● **„ELECTROTEHNICA”, București** — Observațiile dv. sînt juste. Astfel, persoanele care se transferă au dreptul la alocația de stat, dacă la unitatea de unde au fost transferate au beneficiat de acest drept. În acest caz aceste persoane pot solicita, de la unitatea unde lucrează, plata alocației pentru lunile neincasate, chiar dacă n-au cerut la timp acest drept. (Desigur, înlăuntrul termenului prevăzut de art. 176, din Codul muncii).

De asemenea, s-a adoptat soluția ca în perioada de trei luni cît soțul considerat NOU INCADRAT n-are drept la alocație, nici soția să nu primească alocația.

● **IOAN FLOREA, Brașov** — Din scrisoarea dv. rezultă că vi s-a acordat gradația a doua la data de 1 mai 1979. De la această dată este necesar să aveți o vechime în gradație de cel puțin trei ani pentru a putea fi trecut în altă gradație. Nu este posibil să se ia în considerare data cînd vi s-a acordat gradația I. Prevederile anexei VI din Decretul nr. 100/79 rezolvă alte situații decît aceea a dv.

● **MARIA MILEA, Isbeleni, Olț** — Fiind absolventă a liceului economic îndeplinți condiția de studii necesară pentru ocuparea unei funcții economice (planificator, contabil, statistician, merceolog etc.). Ținînd seama de atribuțiile și de activitatea pe care o prestați, sinteti îndreptățită să solicitați conducerii unității să vă încadreze — conform Legii nr. 12/1971 — pe una din funcțiile sus menționate, pe un post vacant în statul de funcții.

● **VALENTINA CARCADIA, București** — Răspunsul publicat în Suplimentul revistei, cu nr. 20/1980, adresat tov. Alexandru Avrig din Sibiu este corespunzător prevederilor Decretului nr. 100/1979, premiile ocazionale neincluzîndu-se în calculul indemnizației de concediu.

● **ION GHICA, București** — Funcțiile de economist principal și de inspector principal la B.R.C.E. sînt considerate funcții echivalente. Prin aplicarea prevederilor pct. 9 din anexa VI la Decretul nr. 100/1979 unitatea vă poate menține gradația avută, fără ca această posibilitate să constituie o obligație pentru aceasta.

● **GHEORGHE IONESCU, București** — Din extrasul carnetului de muncă rezultă că înainte de promovarea dv. în funcția de șef secție ocupați funcția de șef atelier proiectare. Conform art. 33 din Legea nr. 57/1974, în cazul promovării, personalul are dreptul la majorarea retribuției cu o singură clasă

de retribuție. Numai în cazul în care la unitatea de la care ați fost transferat se aplicau nivele de retribuție mai mici, noua unitate putea să ia în considerare atît nivelul de retribuție mai mare practicat în unitate la aceeași gradație, cît și majorarea cu o clasă determinată de promovarea în funcție.

● **GHEORGHE VIȚĂ, Zimnicea** — Conform H.C.M. nr. 814/1987, transferările efectuate pînă la 1 ianuarie 1987 fără ca în carnetul de muncă să se precizeze natura transferului, se consideră a fi efectuate în interesul serviciului. Pentru celelalte mențiuni din carnetul de muncă, dat fiind că în fapt în întreaga perioadă de la 1 iulie 1987 și pînă în prezent, ați lucrat în același loc de muncă, schimbîndu-se numai unitatea plătoare a retribuției, este necesar să cereți, conform Decretului nr. 92/1977 rectificarea carnetului de muncă. Trebuie să rezulte că numai măsuri organizatorice au determinat trecerea dv. de la o unitate la alta (din punctul de vedere al plății retribuției) astfel că sinteti în situația reglementată de art. 11 din Legea nr. 1/1970, recunoscîndu-vi-se vechimea neîntreruptă în aceeași unitate.

● **MARIA ONAȚ, Zalău** — Perioada de opt ani cît ați lucrat în C.A.P. fiind retribuită pe baza zilelor muncă (44 zile pentru o lună lucrată) se consideră vechime în muncă în C.A.P., la timpul său avînd drepturile oricărui membru cooperator pentru activitatea desfășurată în cadrul cooperativei. Această vechime nu se include în calculul vechimii în muncă a persoanelor care lucrează pe baza unui contract încheiat conform legislației muncii (Codul muncii și Legea nr. 1/1970).

● **IOAN, BEJAN, Buzău** — Perioada cît ați fost elev al școlii militare se consideră, în cazul dv. vechime în muncă, deoarece înainte de a intra în școală ați avut calitatea de persoană încadrată în muncă (pedagog), iar efectuarea școlii militare se consideră stagiul militar (Legea nr. 14/1972). Această perioadă, fiind anterioară datei de 1 martie 1973 — data intrării în vigoare a Codului muncii — nu se include însă în calculul vechimii neîntrerupte în aceeași unitate, perioada lucrată anterior unindu-se cu perioada lucrată după absolvirea școlii.

● **GRIGORE SITARU, Reșița** — În precizările Ministerului Muncii cu nr. 2038/1968, se stabilește că în anul revenirii în unitate a persoanei care a satisfăcut serviciul militar, aceasta are drept la concediu anual de odihnă, reglementat de Legea nr. 26/1967, pro rata temporis, luîndu-se în considerare lunile lucrate de la data reluării activității pînă la sfîrșitul anului. Precizările Ministerului Muncii nr. 2038/1968 n-au fost nici anulate, nici modificate.

oferte
DE PRODUSE
DIN STOC

capacitati de productie produse noi

INSTITUTUL DE PROIECTARE
JUDEȚEAN BACĂU

ACCESORII AUTO

- Carbone electromotor buc. 7
- Geam lampă stop buc. 2
- Garnitură frină buc. 1
- Pipă acid buc. 1
- Rulmenți 6204 buc. 2
- Rulmenți 6206 buc. 2
- Rulmenți 108804 buc. 6
- Rulmenți 226 905 buc. 2
- Rulmenți 6208(50208) buc. 3
- Rulmenți 6304 buc. 2
- Rulmenți 326704 buc. 2
- Rulmenți 200 buc. 2
- Rulmenți 900706 buc. 3
- Rulmenți 7305 buc. 2
- Rulmenți 57707 buc. 5
- Rulmenți 6303—303 buc. 3
- Rulmenți 51202—8202 buc. 1
- Rulmenți 30307—7307 buc. 1
- Rulmenți 6305 buc. 2
- Semering cu pișlă 128/90 buc. 1
- Semering 50×70×12 buc. 2
- Semering 50×32 buc. 2

S R 114

- Arc placă presiune ambreaj intermed. buc. 2
- Arbore intermediar distribuitor buc. 1
- Apărătoare soare buc. 1
- Arbore planetar buc. 2
- Bulon roată față buc. 2
- Bride arc față cu piulițe buc. 1
- Bucșe casetă direcție buc. 2
- Bucșe pivoți fuzetă buc. 2
- Bucșe ax came buc. 2
- Bulon cap bară direcție buc. 2
- Bucșe ambreaj buc. 4
- Cuzineți palier buc. 10
- Cuzineți bielă buc. 6
- Capac delco buc. 2
- Carburator admisie buc. 1
- Curele trapezoidale 13×8×1250 (1267) buc. 16
- Electromotor șterg. parbriz buc. 2
- Filie pompă apă buc. 1
- Filie dinam buc. 1
- Flanșă centrală piston atac buc. 2
- Garnitură admisie evacuare buc. 1
- Garnitură pompă centrală frină buc. 16

- Indicator nivel benzină buc. 2
- Lame șterg. parbriz buc. 1
- Lame ștergător parbriz buc. 2
- Manșon cauciuc ax cardan buc. 2
- Plutitor carburat. buc. 2
- Piston pompă centrală buc. 1
- Pirghie debreiere buc. 1
- Pinion mers înapoi buc. 1
- Racord simplu buc. 2
- Racord frină spate buc. 1
- Șurub reglab ambreiaj buc. 4
- Siguranțe bolți piston buc. 9
- Supapă cauciuc p. centrală buc. 3
- Șaibă pinion satelit buc. 2
- Tijă ulei carburator buc. 1
- Tijă de legătură buc. 1

M. 461

- Ax cu came buc. 1
- Arc pinion cuplare electromotor buc. 1
- Arc furcă viteză I—II-a buc. 1
- Braț ștergător parbriz buc. 6
- Butuc sincron buc. 4
- Bucșe casetă direcție buc. 3
- Bobină stator dinam buc. 1
- Bolți piston buc. 1
- Braț ștergător parbriz buc. 4
- Corp pompă benzină buc. 1
- Duză far aer buc. 2
- Flanșă arbore secundar buc. 1
- Flanșă ax planetar buc. 1
- Flanșă priză direcție buc. 1
- Flanșă cu nut planetar buc. 2
- Flanșă arbore cadran buc. 1
- Ghid supapă buc. 7
- Garnitură glincherit p. apă buc. 3
- Inele sincron buc. 1
- Lame ștergător parbriz buc. 14
- Levier comandă fuzetă buc. 1
- Levier fuzetă stînga buc. 1
- Levier fuzetă dreapta buc. 1
- Melc kilometraj buc. 3
- Opritor arbore cotit ulei buc. 4
- Pastile cap bază buc. 3
- Potcoviță platinată buc. 17
- Placă exterioară cercel arc. buc. 9
- Pastile pompă benzină buc. 11
- Pinion conductor pompă ulei buc. 2
- Pinion viteză I—II buc. 1
- Placă disc ferodou buc. 1
- Pinion distribuitor arbore cotit. buc. 1

- Placă presiune ambreiaj buc. 1
- Perie electromotor buc. 1
- Perie electromotor buc. 8
- Semering capac motor spate buc. 5
- Sită pompă benzină buc. 2
- Scaune supapă buc. 4
- Supapă admisie buc. 4
- Tampoane cauciuc buc. 6
- Tub frină față buc. 4
- Taler arc buc. 4
- Turbină pompă benzină buc. 1
- Tub flexibil acționare ambreiaj buc. 3
- Tub frină roată față buc. 2
- Tub frină roată față-spate buc. 1
- Tampon inferior suport motor buc. 1
- Ventilator capac paletă buc. 1

SANTIERUL NAVAL OLTENIȚA

Str. Portului 45—46

Telefon : 10320

Telex : 81114

RULMENȚI

- NU 318 buc. 17
- 4904 buc. 42
- NU 318 MAC3 buc. 15
- 0016 K buc. 35
- 310 buc. 5
- 52312 buc. 20
- 52311 (38311) buc. 8
- 52209 buc. 7
- 8310 (51310) buc. 5
- 8312 buc. 25
- 8317 buc. 8
- 8238 buc. 1
- 8136 (51136) buc. 18
- 8107 buc. 18
- 7518 (32218) buc. 6
- 7311 (30311) buc. 28
- 7309 (30309) buc. 12
- 7308 buc. 20
- 7307 buc. 24
- 7306 buc. 48
- 7217 buc. 12
- 7213 (30213) buc. 63
- 7212 buc. 18

OFERTE

- 7209 buc. 99
- 7202 buc. 23
- 6410 buc. 2
- 6405 buc. 4
- 6318 buc. 20
- 6317 buc. 9
- 6316 buc. 3
- 6301 buc. 123
- 6317 buc. 12
- 6214 buc. 4
- 23124 buc. 5
- 22228 (3528) buc. 7
- 22214 buc. 49
- 2314 buc. 10
- 2310 buc. 9
- 2306 buc. 5
- 2218 buc. 2
- 2210 buc. 2
- 2202 (1502) buc. 24
- 1309 buc. 22
- 1213 K. buc. 2
- 1210 K. buc. 3
- NA. 4908 buc. 20
- NA. 4908 buc. 2
- 1200 buc. 1
- NU 326 buc. 13
- NI 228 buc. 1
- MU 214 buc. 4
- 209 buc. 23
- Bile rulmenți $\varnothing$ 7 mm. buc. 3520
- Pinză Pardeș mp. 391,50
- Pinză melană mp 493,30
- Serj mp. 150,91
- Atlasj mp. 406,00
- Ampermetru 20/5 E 7 buc. 19
- idem M 52 0-1 A buc. 2
- idem M 52 0-1 A buc. 3
- idem M 53 150-150 buc. 2
- idem O-15 E. 541 buc. 1
- idem E. 541-0-15 A buc. 5
- idem E. 541-0-75% 5 buc. 8
- Voltmetru 0-100 M, 52 buc. 3
- Becuri 12x40x45 auto buc. 291
- Contactori TCA 6-110 4+4
4004 c.c. buc. 18
- TCA 380/40 A. 4015 buc. 7
- Cabluri CNI 1x35 ml. 228
- idem 3x185 ml. 102
- idem CNIE 1x1 ml. 460
- idem CNIE 1x1,5 ml. 1296
- Idem CNIE 1x4 ml. 340
- idem CNIE 1x50 ml. 1290
- idem CNIA 2x1,5 ml. 1174
- CNIA 12x1,5 ml. 244
- idem RK. 75-7-18 ml. 92
- idem EK 75-7-16 ml. 3479
- idem RK. 75-9-12 ml. 1043
- idem RK. 75-24-15 ml. 1821
- idem RK. 75-24-15 ml. 498
- idem RK. 75-25-17 ml. 711
- idem RR. 150-7-31 ml. 641
- idem RK, 150-7-12 ml. 1442

INTREPRINDEREA DE UTILAJE GRELE PENTRU CONSTRUCȚII — BUCUREȘTI

Str. 7 Noiembrie nr. 201 bis, Sector 2.

Telefon : 87 60 40. Telex : 10983

- Tractor S 80—100 — proveniență U.R.S.S.
- Tractor T 100 M — proveniență U.R.S.S.
- Tractor T 100 M 3 — proveniență U.R.S.S.
- Autoscreper T 180 — proveniență R.S.C.
- Autoscreper T 200 — proveniență R.S.C.
- Autoscreper TEREX — proveniență S.U.A.
- Autodumper LEYLAND — proveniență Anglia
- Excavator NOBAS UB 80 — proveniență R.D.G.
- Autogreder D 557 — proveniență U.R.S.S.
- Excavator JCB — proveniență Anglia
- Escavator ZEMAG — proveniență R.D.G.
- Săpător șanș ER 7 AM — proveniență U.R.S.S.
- Simeringuri
- Excavator DH 101 — proveniență R.S.C.
- Grup electrogen WOLA — proveniență R.P.P.
- Săpător HOLLANDRIN — proveniență Olanda

UNIUNEA JUDEȚEANĂ A COOPERATIVELOR MEȘTEȘUGĂREȘTI DOLJ

OFERA :

- BANDĂ OȚEL pentru cuțite de ștanțat piele cu două tăișuri ondulate tip D 1/3 (19x2x100 mm) — 193,98 lei bucata.

INTREPRINDEREA DE PRODUSE DIN CERAMICĂ FINĂ PENTRU CONSTRUCȚII CLUJ-NAPOCA

Str. Beiușului nr. 1

Telefon : 4.70.38.

SOLICITĂ PRIN TRANSFER URMĂTOARELE UTILAJE

1 moară cu bile debit 3 t/h

n = 17/50 t/min

1 concasor cu fălci C 6040 produs 0646 — 300 rotații/min
productivitate 9—24 mc/h